

Teorie státních intervencí

Stát jako nástroj koordinace a regulace individuálních akcí

Osnova

- **Selhání trhu** v „klasickém“ smyslu (Pareto) jako argument pro státní zásah
- Teorie „**Druhý nejlepší**“ (Second best)
- Efektivnost (Pareto, Kaldor-Hicks)
- Jiné důvody pro státní zásah – kolektivní volbu – garance **vlastnických práv** a **koordinace** individuálních akcí

17. 9 2007

PVTEVS - Teorie státních intervencí

2

Selhání trhu

- trh = decentralizovaná rozhodnutí realizovaná pomocí tržního mechanismu vedou k Paretovsky optimální alokaci zdrojů
- selhání trhu=selhání efektivnosti (Paretovské, „first best“)

17. 9 2007

PVTEVS - Teorie státních intervencí

3

Příčiny selhání trhu

1. preference nejsou konvexní (\neq MC, AC)
2. subjekty nejsou konkurující si „price-takeři“
3. nezaplatněné externality z důvodu
 - nedostatku vlastnických práv
 - společné produkce
 - společné spotřeby
4. Neexistence trhu
 - negativní výběr
 - morální hazard

17. 9 2007

PVTEVS - Teorie státních intervencí

4

Náprava selhání vládou

- pomocí donucení přinutit uvažovat společenské náklady/přínosy
- vládní politika není nezbytně nutná pro alokaci zdrojů, ale je zdrojem informací, které subjektům chybějí ke „správnému“ rozhodnutí

17. 9 2007

PVTEVS - Teorie státních intervencí

5

Teorie „Second best“ (1)

- Existují trhy, kde „náprava tržních selhání“ vládou není úspěšná (Pareto efektivní)
- Nemožnost dosáhnout „First best“ na jednom dílčím trhu, vede k nesmyslnosti snahy po této (first best) efektivnosti na ostatních trzích

17. 9 2007

PVTEVS - Teorie státních intervencí

6

Teorie „Second best“ (2)

Lipsey, Lancaster (1956)

- „Jestliže jedno z Paretovských optim není dosažitelné, ostatní (ačkoli dosažitelné) nejsou žádoucí.“
- Neexistuje způsob jak porovnat „Second best“ stavy ve smyslu Paretovské efektivity

17. 9 2007

PVTEVS - Teorie státních intervencí

7

Teorie „Second best“ (3)

- Bývá považována za argument ve prospěch zásahů do ekonomiky
- Forma zásahu však může mít různé podoby
- Hraníční variantou je laissez-faire přístup, kdy tržní mechanismus se stává formou státního zásahu do ekonomiky.

17. 9 2007

PVTEVS - Teorie státních intervencí

8

Koncept efektivity

- Normativní kritérium pro poměrování různých stavů, výsledků politik
- Odkazuje na ekonomii blahobytu (dopady politik na blahobyt společnosti)
- Nejznámější kritéria vycházejí z utilitarismu
 - Paretovská efektivity
 - Kaldor-Hicksova efektivity

17. 9 2007

PVTEVS - Teorie státních intervencí

9

Paretovská efektivnost (1)

Dva odlišné pojmy

- Paretové zlepšení
 - Jakým způsobem je výsledná alokace dosažena (*historický koncept*)
- Paretové optimum
 - Jaký je výsledek bez ohledu na cestu k jeho dosažení (*end-result koncept*)

17. 9 2007

PVTEVS - Teorie státních intervencí

10

Paretovská efektivnost (2)

Výhody

- Není nutno poměřovat užitek různých jednotlivců

Nevýhody

- V některých případech není dosažitelné
- Vydírání menšinou (každý má právo veta)

17. 9 2007

PVTEVS - Teorie státních intervencí

11

Kaldor - Hicksův princip (1)

- Stav je K-H efektivní, pokud ti, kdo získávají, poté co kompenzují ty, kdo ztrácí, mají z politiky přínos
- Jistá forma cost-benefit analýzy
- K-H princip nevyžaduje, aby ke kompenzaci skutečně došlo

17. 9 2007

PVTEVS - Teorie státních intervencí

12

Kaldor-Hicksův princip (2)

Problémy

Měření užitku

- Kardinální užitek
- Ordinální užitek (Scitovsky paradox)

- Nemorální obětování nevinných lidí (užitek zloděje vs užitek okradeného)

17. 9 2007

PVTEVS - Teorie státních intervencí

13

Scitovsky paradox (1)

Pořadí	Osoba A		Osoba B	
	X	Y	X	Y
1	1	1	1	1
2	2	0	0	2
3	1	0	0	1

17. 9 2007

PVTEVS - Teorie státních intervencí

14

Scitovsky paradox (2)

	Politika 1		Politika 2	
	X	Y	X	Y
Osoba A	2	0	1	0
Osoba B	0	1	0	2

- Politika 1 je Kaldor-Hicks nadřazená politice 2
- Politika 2 je Kaldor-Hicks nadřazená politice 1

17. 9 2007

PVTEVS - Teorie státních intervencí

15

Scitovsky paradox (3)

- Ukazuje nepoužitelnost K-H principu pro určité ordinální užítky
- Více viz ZHOU, Q. (2005) – viz seznam literatury (**NASTUDO VAT SAMI!**)

17. 9 2007

PVTEVS - Teorie státních intervencí

16

Jiné důvody pro státní zásah

- Jednotlivci sledující svůj sobecký zájem mohou společně profitovat ze směny
- Teorie „neviditelné ruky“ v podstatě předpokládá systém kolektivní volby

17. 9 2007

PVTEVS - Teorie státních intervencí

17

Neefektivnost anarchie (1)

		Osoba B	
		krást	nekrást
Osoba A	krást	(1) 2 ; 2	(4) 4 ; 1
	nekrást	(2) 1 ; 4	(3) 3 ; 3

17. 9 2007

PVTEVS - Teorie státních intervencí

18

Neefektivnost anarchie (2)

- Krádež je dominantní strategie
- Společnost přirozeně tíhne k posunu z (1) do (3) – kooperace
- Výsledkem je „konstituční smlouva“
 - systém vlastnických práv a způsobu jejich vymáhání
 - systém je veřejným statkem (dle Samuelsona)

17. 9 2007

PVTEVS - Teorie státních intervencí

19

Neefektivnost anarchie (3)

Zaveden trest za krádež (pokuta) ve výši 2

		Osoba B	
		krást	nekrást
Osoba A	krást	(1) 0 ; 0	(4) 2 ; 1
	nekrást	(2) 1 ; 2	(3) 3 ; 3

17. 9 2007

PVTEVS - Teorie státních intervencí

20

Úloha vlády ve společnosti

Povinnosti vlády dle Smithe (Bohatství národů):

- **chránit společnost před násilím a invazí** jiných nezávislých společností lidí
- **chránit** každého člena společnosti **před nespravedlností a utiskováním** ze strany jiného člena společnosti neboli povinnost ustanovit přesné vykonávání spravedlnosti;
- zavedení a **udržování určitých veřejných institucí** a činností,

17. 9 2007

PVTEVS - Teorie státních intervencí

21

Literatura k tématu

- BOADWAY, R., BRUCE, N. *Welfare Economics. (129-136)*
- MUELLER, D. *Public Choice III.*
- HILLMAN, A. L. *Public Finance and Public Policy*
- BULÍŘ, A. Oceňování veřejných statků a teorie druhého nejlepšího optima. *Finance a úvěr*, 6/1991
- ZHOU, Q. The Evolution of Efficiency Principle: From Utilitarianism to Wealth Maximization. Working Paper, 2005.
